

בזכות עצמם

תפקיד חדש במשרד המשפטים יגן על זקנים מבלי לבטל את רצונם, אפילו אם הם סובלים מירידה ביכולותיהם הקוגניטיביות

לפני כשנה התבקשה עורכת הדין ד"ר מיטל סגל לייצג אדם וקן שהיה מאושפז בבית חולים, והוחלט לכרות את רגלו (כדי להציל את חייו). כיוון שהאיש היה מבולבל, נערכה לו בדיקה פסיכיאטרית, לפיה הוא הוגדר דמנטי, ובית החולים פנה לבית המשפט כדי שימנו לו אפוטרופוס לצורך אישור ההליך הרפואי. האפוטרופוס שמונה לא חתם מיד, אלא פנה אל עורך סגל-רייך מהאגף לסיוע המשפטי במשרד המשפטים, וכי קש שהיא תייצג את החולה.

"היה קשה לדבר עם האיש", היא סיפרה השבוע. "היה לו חום גבוה והוא דיבר רק רוסית". בעזרת מתרגמת היא התרשמה, ש"אזננם האיש היה מבולבל ואולי קצת דמנטי, אבל הוא ידע בדיוק לשם מה אושפז, והתנגד בתוקף לקטיעת רגלו. היא ביקש טיפול אחר. ניסיוני, וניתנה לו הזכות להשמיע את טענותיו בבית המשפט". אין זה דבר של מה בכך. 97% מההליכים למינוי אפוטרופוס מתנהלים בלי נוכחותו של האדם שבו דנים, והשופטים מחליטים רק על סמך חוות דעת מקצועיות. בעתיד זה יקרה פחות לזקנים. זה חודש שסגל-רייך, שגם מלמדת באוניברסיטת בראילן ובאוניברסיטת חיפה, ממלאת תפקיד חדש שלא היה קיים עד כה — הממונה הארצית על ייצוג זקנים באגף לסיוע משפטי של משרד המשפטים.

גם זה לא דבר של מה בכך, שכן לדבריה, "התחופ מונח במרשף". אמנם הוחלט על החמרת הענישה על פגיעה בזקנים, אבל החוקים הרלוונטיים לגיל השלישי — חוק הפנסיה וחוקי האפוטרופוסות — נחקקו לפני שנות דור, וגם חוק האוהזים הוותיקים, החדש יהפית (1989), לא תיקן

הרבה. לא במקרה מי שסייע לייצג את התפקיד הוא הממונה על האגף לסיוע משפטי, עורך גלעד סממה, שכהן קודם כמנכ"ל המשרד לאזרחים ותיקים. האגף לסיוע משפטי מייצג אנשים שאין ידם משגת לשלם לעורך דין, בכ-200 אלף הליכים משפטיים מדי שנה בנושאים אורחיים — ממעמד אישי, ועד למה שקשור בביטוח הלאומי. סגל-רייך מקווה כי עשרות עורכי דין

שיתמחו בייצוג זקנים יקדמו את ההכרה המשפטית בזכויותיהם כבני אדם עצמאים, ויגדילו את הרגישות למקרים שבהם הולשתם של זקנים מנוצלת. מעבר לייצוג על פי דרישה, "המטרה היא להביא לשינוי במעמדם של הזקנים בחברה", היא אמרה.

אפוטרופוסות היא מהנושאים שסגל-רייך רוצה לשנות. לדבריה, "אדם שמינו לו אפוטרופוס מת מוות אורחיי, וכמינוי אדוק לצורך פעולה רפואית, האפוטרופוס משמש חותמת גרמי לבית החולים. היא לא מאשימה את הגורמים בחוסר מקצועיות, אך טוענת, ש"יכול להיות שאדם שלא זוכר את תאריך הלידה שלו וזכר דברים אחרים, ויודע בדיוק מה הוא רוצה ומה הוא לא רוצה". סגל-רייך פועלת למסד מנגנונים חדשים לתמיכה משפטית בזקנים שסובלים מירידה קוגניטיבית, כדי לצמצם את הצורך באפוטרופוס. לדבריה, "יש מנעד שלם של הסדרים שניתן להגיע אליהם כדי לזגן על אדם מבלי לבטל את רצונו ותוך התחשבות בשיקול דעתו".

מושא נוסף שסגל-רייך רוצה לקדם הוא תכנון החיים בזיקנה: לעזור לאנשים לקבוע במסמך בעל תוקף משפטי איך ייראו חייהם בעתיד, היכן יגורו ומי מבגיהם יוכל בהם וברכושם. לרוב, מי שמחליטים הם בניהם של הזקנים לא חרשאלה נחלשו, ולעתים קרובות הזקנים כלל לא נשאלים לדעתם. לדבריה, היא מופתעת מכך שמכל משרד עורכי הדין אין אחד שמותח מחה בייצוג זקנים — תחום משגי שגבאוצרות הברית. תכנון טוב של הזיקנה עשוי לדעתה להבטיח לזקנים, כי רצונם יכובד גם אם הם כבר יהיו חלשים מדי להראבק על בן, ולהגן עליהם מפני ניצול. ומה לזכי הזקן שסגל-רייך

ייצגה מול בית החולים? הוא הובא כאלונקה לבית המשפט, שמע את הרופאים, שאמרו שאין ברירה וצריך לקטוע את רגלו, עמד על זכותו לטיפול ניסיוני חלופי, ואמר לשובטת שאם הטיפול ייכשל, יסכים לקטיעה. וכך אכן קרה: הוא קיבל את הטיפול שרצה, הטיפול נכשל, והוא נתן את הסכמתו לקטיעה. סגל-רייך מרוצה מכך שלפחות שלט בתהליך ורצונו כובד.

nurit.wurgaft@haaretz.co.il

סגל-רייך. זכויות הזקנים מונחות במשפט צילום: אוליביה פ